

DUGOTRAJNI PROSJEČNI SPEKTAR GLASA PROFESIONALNIH PJEVAČA: ANALIZA FOLKLORNOG PJEVANJA ISTRE – TARANKANJA

GORDANA KOVAČIĆ*, PAUL BOERSMA*, HRVOJE DOMITROVIĆ** TON WEMPE*

Primljeno: srpanj 2003.
Prihvaćeno: svibanj 2005.

Izvorni znanstveni rad
UDK: 376.36

U eksplorativnom se istraživanju na uzorku od 12 profesionalnih folklornih pjevača akustički analiziralo tarankanje – osebujan i tehnički zahtjevan način pjevanja karakterističan za folklornu tradiciju istarsko-primorske regije. Analiza dugotrajnoga prosječnog spektra (LTAS) tarankanja obavljena je primjenom računalnoga programa PRAAT. Provedena je i subjektivna (samopercepcijska) analiza. Pjevači su procjenjivali deset atributa ponuđenih u upitniku sastavljenom za istraživanje čime se htjelo utvrditi neka percepcijska obilježja tarankanja, te vokalni obrazac kojemu teže prilikom izvođenja tarankanja. Rezultati spektralne analize pokazali su da ne postoji rezonancijski fenomen poznat kao pjevački formant. U području frekvencija 2-4 kHz ustanovljeni su široki spektralni vrhovi visokih amplituda. Pojačana energija u tom dijelu spektra upućuje na fenomen govorničkoga ili glumačkoga formanta. Zbog navedenih se rezultata javila potreba usporedbe pjevanih glasova s govornim pa je u istraživanje naknadno uveden kontrolni uzorak ispitanika govornika (N=8). Za oba uzorka izračunati su dugotrajni prosječni spektri i alfa kao približni pokazatelj napetosti vokalnoga trakta. Uvedeno je i računanje parametra VF (jakost visokih formanata). Rezultati su pokazali da je za tarankanje karakterističan manji nagib spektralne ovojnice prema višim frekvencijama, tj. više su vrijednost alfa i VF u odnosu na govor, što upućuje na veću napetost glasa. Izbalansiranošću spektralne energije u području nižih frekvencija (0-2 kHz) i viših (2-4 kHz), te i između spomenutih područja – “bijeli” zvuk – rezultat je interakcije izvora glasa i supralaringalnoga postava, odnosno napetosti i nazalnosti. Takav je oblik spektra (kvaliteta glasa) proizvod imitacije folklornoga glazbala – sopila – koje su poznate po svom prodornom i nazalnom tonu. Rezultati subjektivne samopercepcijske analize pokazali su da su svi atributi (težina vokalne izvedbe, ljepota i ugodnost glasa, glasnoća, melodičnost, spolnost, otvorenost i napetost grla, visina glasa) procjenjeni uglavnom neutralnim (srednjim) vrijednostima. Iznimka je tamnoća glasa: tarankanje je procjenjeno kao svijetlije, što bi se moglo povezati s rezultatima spektralne analize, tj. s pojačanom jakošću višeg dijela spektra (visoki formanti). Težina je vokalne izvedbe tarankanja procjenjena pomalo zahtjevnom.

Ključne riječi: operno pjevanje, pjevački formant, tarankanje, dugotrajni prosječni spektar (LTAS), alfa, VF, govornički/glumački formant, subjektivna (samopercepcijska) analiza

Uvod

Folklorno se stvaralaštvo intenzivno istražuje u etnologiji, muzikologiji, koreologiji, povijesti umjetnosti i drugim znanostima, a folklorno pjevanje odnedavno i u znanosti o glasu, tj. u užem području – akustici pjevanoga glasa. Heterogenost folklornoga pjevanja koja se

odražava ne samo na razini nacionalnih zajednica nego i unutar njih samih predstavlja izazov kakav ne postoji u istraživanjima opernoga (klasičnog) pjevanja. Operno je pjevanje jednoznačno određeno u svim kulturama – od sustava vokalne pedagogije do estetskih standarada vokalne produkcije – pa je razumljivo da su akustička istraživanja pjevanoga glasa započela upravo ondje.

* Institute of phonetic sciences University of Amsterdam, Nizozemska

** Zavod za elektroakustiku Fakultet elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska